

BO‘LG‘USI TARBIYACHILARNING PEDAGOGIK FAZILATLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Mastura Amanova

Samarqand davlat pedagogika instituti
Ta‘lim tarbiya nazariyasi va metodikasi
(maktabgacha ta‘lim) 2 bosqich magistranti

Ubaydullayev Normuhammad Xasanovich

dotsent, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD)

Abstract: Mazkur maqolada bo‘lajak tarbiyachilarning pedagogik fazilatlarini shakllantirish masalasi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Pedagogik fazilat tushunchasining mazmun-mohiyati, tarbiyachi shaxsiga qo‘yiladigan zamonaviy talablar hamda kasbiy faoliyat samaradorligida shaxsiy va kasbiy sifatlarning o‘rni yoritilgan. Shuningdek, pedagogik fazilatlarni shakllantirishning nazariy asoslari, ularning kasbiy kompetensiya bilan o‘zaro bog‘liqligi ochib berilgan. Tadqiqot natijalari bo‘lajak pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Keywords: bo‘lajak tarbiyachi, pedagogik fazilatlar, kasbiy kompetensiya, pedagogik mahorat, tarbiyachi shaxsi, professional tayyorgarlik, ta‘lim jarayoni.

Kirish

Zamonaviy ta‘lim tizimida maktabgacha ta‘lim sohasi alohida e‘tiborga ega bo‘lib, ushbu tizimda faoliyat yurituvchi tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, bo‘lajak tarbiyachilarning pedagogik fazilatlarini shakllantirish masalasi pedagogika fanining dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Chunki pedagogik faoliyat samaradorligi nafaqat bilim va ko‘nikmalarga, balki pedagog shaxsining individual-psixologik hamda axloqiy sifatlariga ham bog‘liqdir.

Tarbiyachi shaxsining shakllanishi murakkab va ko‘p omilli jarayon bo‘lib, u nazariy tayyorgarlik, amaliy faoliyat va shaxsiy rivojlanish jarayonlarini o‘z ichiga oladi. Shu bois pedagogik fazilatlar masalasi ilmiy-nazariy jihatdan asoslashni talab etadi.

Pedagogik fazilat tushunchasining ilmiy talqini

Ilmiy adabiyotlarda “pedagogik fazilat” tushunchasi turlicha talqin qilinadi. Umumiy ma’noda pedagogik fazilatlar pedagog shaxsining kasbiy faoliyatni samarali amalga oshirishga xizmat qiluvchi barqaror sifatlari sifatida izohlanadi. Ushbu sifatlarning pedagogning kasbiy kompetentligini belgilovchi muhim omil hisoblanadi.

Tadqiqotchilarning fikriga ko'ra:

Pedagogik fazilatlar – bu pedagog shaxsining kasbiy faoliyat jarayonida namoyon bo'ladigan, ta'lim-tarbiya samaradorligini ta'minlovchi individual va ijtimoiy ahamiyatga ega sifatlar majmuidir.

Mazkur yondashuvdan kelib chiqib aytish mumkinki, pedagogik fazilatlar faqat tug'ma xususiyat emas, balki maqsadli ta'lim jarayonida shakllanadigan kasbiy sifatlar tizimidir.

Bo'lajak tarbiyachi shaxsiga qo'yiladigan zamonaviy talablar

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan vazifalar pedagog kadrlarning kasbiy va shaxsiy sifatlariga yuqori talablarni belgilamoqda. Bo'lajak tarbiyachi nafaqat bilimli mutaxassis, balki yuksak madaniyatli, kommunikativ faol, psixologik jihatdan yetuk shaxs bo'lishi zarur.

Pedagog shaxsiga xos muhim fazilatlar qatoriga quyidagilar kiradi:

- pedagogik mas'uliyat;
- bolalarga nisbatan mehr va e'tibor;
- sabr-toqat;
- ijodkorlik;
- kommunikativ madaniyat;
- refleksiv qobiliyat.

Mazkur fazilatlar pedagogik faoliyat samaradorligining asosiy shartlaridan biri hisoblanadi.

Pedagogik fazilatlarini shakllantirishning nazariy asoslari

Bo'lajak tarbiyachilarning pedagogik fazilatlarini shakllantirish jarayoni ilmiy asoslangan yondashuvlarni talab qiladi. Ushbu jarayon quyidagi nazariy tamoyillarga asoslanadi:

Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv

Mazkur yondashuvga ko'ra, shaxs sifatleri faoliyat jarayonida shakllanadi. Talabning pedagogik faoliyatga jalb etilishi uning kasbiy fazilatlarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv

Bu yondashuv talabning individual xususiyatlarini inobatga olishni nazarda tutadi. Har bir bo'lajak tarbiyachining qobiliyati, qiziqishi va ehtiyojlari asosida rivojlanish ta'minlanadi.

Kompetensiyaviy yondashuv

Kompetensiyaviy yondashuv pedagogik fazilatlarini kasbiy kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida qaraydi. Bu esa nazariy bilim va amaliy ko'nikmalar uyg'unligini ta'minlaydi.

Pedagogik fazilatlar va kasbiy kompetensiya o'rtasidagi bog'liqlik

Pedagogik fazilatlar va kasbiy kompetensiya o'zaro uzviy bog'liq tushunchalardir. Kasbiy kompetensiya pedagogning bilim, ko'nikma va malakalarini ifodalasa, pedagogik fazilatlar ushbu faoliyatning shaxsiy-psixologik asosini tashkil etadi.

Ilmiy tadqiqotlarda ta'kidlanishicha:

Yuqori darajadagi kasbiy kompetensiya pedagogik fazilatlersiz to'liq namoyon bo'la olmaydi.

Shu bois pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida ushbu ikki omilning uyg'un rivoji muhim hisoblanadi.

Xulosa

Bo'lajak tarbiyachilarning pedagogik fazilatlarini shakllantirish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biridir. Mazkur jarayon ilmiy asoslangan yondashuvlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va shaxsiy rivojlanish mexanizmlariga tayangan holda amalga oshirilishi zarur. Pedagogik fazilatlar pedagogning kasbiy faoliyat samaradorligini belgilovchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Markova A.K. Psixologiya professionalizma. Moskva, 1996.
2. Leontyev A.N. Faoliyat. Ong. Shaxs. Moskva, 1975.
3. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya asoslari. Moskva, 1991.
4. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
5. Maktabgacha ta’lim bo‘yicha davlat talablari.